

19. Knjiga o Ruti

Knjiga o Ruti napominje da se njezina radnja događa u vrijeme sudaca, dakle u vrijeme intenzivnih teškoća koje je proživljavao Izrael zbog svojih uvijek iznova ponavljanih otpadanja od Gospodina. Ona na osebujan način uspostavlja poveznicu prema periodu kraljevstva jer će Rutin sin postati djed kralja Davida.

Temeljna nakana Knjige o Ruti nije samo prikazati je prabakom kralja Davida. Iako naizgled jednostavna, ona sadrži različite aspekte koji su veoma skladno sintetizirani. U prvom planu ostaje činjenica da ona pripovijeda priču o ženama. Ni u jednoj drugoj knjizi hebrejske Biblije žene nisu u toj mjeri autonomne da s tolikom slobodom uzimaju u ruke svoj život i upravljaju njime. Ovdje je to moguće jer se dogodilo da su im muževi pomrli – pripovijedač u prvih pet redaka izvještava o tome kako su obudovjele da bi većinu naracije posvetio njihovom slobodnom djelovanju.

Knjiga počinje napomenom da je u vrijeme vladanja sudaca u Izraelu nastala velika glad pa Elimelek iz Betlehema, skupa sa ženom Noemi i dva sina, odlazi u susjedni Moab da se naseli na moapskim poljanama (1,1). Po nastanjenju na moapskim poljanama umire Elimelek, Noemi ostaje sama sa sinovima Mahlonom i Kiljonom koji se oženiše Orpom i Rutom. Međutim, ubrzo i sinovi umiru. U 1,6 Noemi čuje da je Gospodin pohodio narod svoj i dao mu kruha, pa odlučuje vratiti se u svoju zemlju, među svoj narod. To je, dakako, razumljivo. No, što će biti sa snahama koje su Moapke? Iako su isprva izrazile spremnost da obje pođu s njom, Noemi ih poče odvracati (1,8) – zašto bi išle za njom, za svekrvom u tuđu zemlju? Muževi su im pomrli, a one su sada slobodne pa neka se vrate svojim kućama i neka im *Gospodin udijeli da nađu mir, svaka u domu svojega muža* (1,9). Noemi, dakle, vidi 2 razloga zašto se one trebaju rastati i poći svaka svome domu, u svoj život u skladu sa svojom nacionalnošću, religioznom pripadnošću i dobom – tj. neka se udaju jer su mlade.

Pitanje *vratiti se sa svekrvom u Izrael ili ostati u domovini i vratiti se očinskoj kući i jednog dana se ponovno udati i započeti novi život?* postaje ključni moment prvog dijela knjige. Orpa odlučuje postupiti najlogičnije i najrazumnije: vraća se kući svoga oca i svome narodu (1,14ss). Međutim, Ruta ne popušta pred nagovaranjem svekrve i donosi neshvatljivu odluku: *nemoj me tjerati da te ostavim i da odem od tebe: jer kamo ti ideš, idem i ja i gdje se ti nastaniš, nastanit ću se i ja; tvoj narod moj je narod i tvoj Bog moj je Bog* (1,16). Vidimo, za naoko neočekivanu i neshvatljivu odluku ona ima svoje razloge koji su njoj važni: odlučuje ne odijeliti se od Izabranog naroda i prihvaća Izraelovog Boga svojim Bogom! Moglo bi se reći da ima srca za svoju svekrvu (koja je prema njoj sigurno bila toliko dobra da joj nije zamračila pogled na Izraelce i njihovog Boga) i otvara srce Izraelovom Bogu. Dakako, njezinom obiteljskom domu ta odluka morala je izgledati kao ludost, pogotovo nakon što se Orpa vratila kući a njihova Ruta sa svekrvom otišla u tuđinu.

Povratak u Izrael

Noemi se s snahom Rutom vraća u Izrael. Stižu u Betlehem, susreću se s tamošnjim žiteljima, žene prepoznaju Noemi koji im pripovijeda svoju tragičnu sudbinu – kako su joj umrli i muž i sinovi (1,20-21). Nakon toga u prvi plan stupa Ruta. Biblijski pisac počinje je izbliza fokusirati i opisivati što radi i što joj se događa.

Vidimo Rutu gdje se daje u akciju. Traži posao i nalazi ga u skladu sa situacijom u kojoj se nalaze ona i svekrva. Svoju zemlju nisu obrađivali pa na njoj nemaju što raditi. Kako je bilo vrijeme žetve, odluči da krene pabirčiti tj. skupljati po njivi ono što preostane nakon što žeteoci s nje skinu žetvu. Slučaj je htio (ako uopće ima slučaja? učitelji duhovnog života kažu da nema slučaja nego da smo uvijek na onom putu na koji nas stavlja Bog da hodimo prema njemu) da naiđe na Boazovo polje. Njoj se čini slučajnim što je naišla baš na njegovo polje, međutim događaji pokazuju da čovjek svojim hodom, mislima, riječima i postupcima ostavlja puno širi i dublji trag nego što bi se u prvi mah mogao nadati.

Boaz je bio Elimelekov rođak i, prema ondašnjim zakonima, bio jedan od onih imao pravo otkupa Elimelekovog posjeda, a u tom slučaju i onih žena koje pripadaju obitelji a nemaju svoga muža ni djece – to pravo se dakle odnosi upravo na Rutu. Kada je Ruta, koja ove detalje još ne zna, došla na Boazovo polje, on je lijepo prihvaća i tretira je puno bolje nego što se inače postupalo s onima koji su išli pabirčiti (2,4-10). Na njezino pitanje čime je stekla toliku milost u njegovim očima da joj posvećuje pažnju iako je tuđinka, on joj odgovara: *Čuo sam što si sve učinila za svoju svekrvu poslije smrti svoga muža; kako si ostavila oca svoga, majku svoju i zavičaj svoj te došla u narod kojega do jučer ili prekjučer nisi poznavala. Neka ti Gospodin plati sve što si učinila i neka ti udijeli pravu nagradu Gospodin, Bog Izraelov, kad si došla da se pod krila njegova skloniš!* (2,11-12).

Kada je Ruta izvijestila svoju svekrvu ono što joj se dogodilo, Noemi počinje blagoslivljati Gospodina zbog Boazovog postupka prema Ruti (2,19). Ovo je značajan detalj jer prethodno je, ne bez gorčine, nagovarala snahe da se vrate očinskim kućama i govorila kako se *na nju digla ruka Gospodnja* (1,13) – veliku obiteljsku dramu doživjela je, dakle, kao direktan Božji zahvat, kao kaznu. Ona ovdje, jer nije opisan nikakav prekršaj njezinog muža, ni njezinih sinova a niti nje same, predstavlja tolike jednostavne, obične i dobre ljude koje pogađaju tragedije, lome im srca a oni ne vide zašto? Ne nalaze lijeka svome bolu, a ni razloga zašto se to dogodilo. Tiho pate i dok misle na Boga, čini im se da ih je upravo On pritisnuo. Noemina tragedija bila je prevelika da bi joj se činila kao čisti slučaj da u kratkom roku pomru i muž i oba sina.

Sada u ovom Boazovom postupku prepoznaje tračak svjetla. Tolika je u njoj bila želja – biti voljena, biti ljubljena od Gospodina, da i u ovom najmanjem tračku dobra žuri prepoznati Božju naklonost. Da, Gospodin me nije odbacio!

Gospodin je ipak s nama! Teška i velika je to borba u njezinoj duši... Ona pripada križu ljudskog postojanja. Ali, s druge strane, ona predstavlja taj mukotrpani čovjekov hod ka poznavanju Boga. Ka prepoznavanju njegove dobrote. Kroz gustu i tamnu šumu vlastitih strahova i predrasuda ka svjetlu Božje istine. Drugačije ni ne može biti – Bog je izvor svjetla i mi k njemu ide iz svojih tama; on je vječnost ka kojoj se mi s mukom probijamo kroz svoju ograničenost... Radosna je vijest da nam on pripravlja taj put u kojem nas diže iznad onoga što po sebi jesmo i vodi nas k sebi. A k njemu ne možemo sitnog srca nego velikog kao što je njegovo... Ako želi postati kao njegovo...

Ruta i Boaz

Nakon što je vidjela kako je Boaz lijepo primio Rutu, Noemi počinje svjetovati Rutu kako da mu se još više približi i nađe *mirno mjesto gdje će biti sretna* (3,1.2-4) – neka mu se po završetku žetvenih radova i svečanosti vješto približi i uđe u njegovu intimu. Ruta je učinila kako ju je svekrva svjetovala i uvukavši se pod Boazov pokrivač legla pored njega. Nakon što se on probudio i iznenađen upitao tko je to, ona se predstavlja i, rekavši da je Ruta, odmah nadodaje da je on njezin skrbnik – nakon smrti Noeminog muža, Boaz kao rođak ima eskluzivno pravo steći njegovo imanje i sve žene koje pripadaju toj kući a nemaju svog muža ili djecu. Ovdje treba uočiti malenu, ali nipošto ne nevažnu razliku koja puno otkriva: Noemi je, pripremajući Rutu za susret s Boazom, rekla da mu se ona približi, a on će onda *njoj reći što joj je činiti* (1,4). Međutim, kad ju je upitao tko je to u mraku pored njega, Ruta mu je rekla: *raširi skut svoje haljine na sluškinju svoju jer si mi skrbnik* (1,9). Time mu daje do znanja da ono što bi ga moglo sljedovati po pravu, ona zapravo od srca priželjkuje. Dakle, opet je ova žena u inicijativi, nije – kako će joj odati priznanje – trčala za mladim muškarcima (3,10) nego prilazi njemu. Ona je, dakle, u njegovim riječima kojima ju je blagoslovio zbog njezinog postupka prema svekrvi (2,13) prepoznala dobrotu, prepoznala je čovjeka koji ima smisla za ono što je dobro i plemenito, koji je ne diskriminira nego na nju strankinju zaziva Božji blagoslov. Tim se riječima očitovala njegova nutrina, a sada Ruta svojim odabirom pokazuje da je privlači upravo to, da želi živjeti u onom domu koji je obasjan Božjim svjetlom i dobrotom.

Na ovaj Rutin gest Boaz po drugi puta izriče svoj blagoslov nad njom. U njemu naglašava njezin *hesed, milost* (3,10). Rutin postupak je opisan kao *hesed*, što znači *dobrota, milost, vjernost*.. Ovim se pojmom izriče možda i najvažnija Božja kvaliteta – njegova milost. Izrael će tijekom svog više milenijskog hoda s Bogom naučiti da je Božja milost i njegova vjernost obećanjima danim patrijarsima jedini razlog zašto beskonačno sveti i pravedni Bog nije digao ruke od nevjernog naroda. To je dobrota koja ide unatoč svemu, protiv svega što se čini jače; ona grije usred studeni, stvara život usred pustinje.. Ona je dobrota kojoj se ne vidi razlog. To je znak da nije riječ o trgovini –

dobrota koja izlazi iz Božjeg srca da bi čovjeku činila dobro, i kada on to vidi a i kada ne vidi. To je ono božansko, a kada se doživi u međuljudskim odnosima, onda postaje jasno da je to zapravo ono najdublje ljudsko, srž ljudskosti. To nije čudo jer, kako će britko i kratko potvrditi sv. Pavao, *njegov smo rod* (Dj 17,28-29). Ruta je svojim ponašanjem očitovala toliko *hesed*-a da je već drugi puta oduševila Boaza. Ona je u sebi, u svojem unutarnjem duhovnom vrtu, gajila tu božansku vrijednost, nosila njegovo svjetlo i toplinu koji su, vidimo, grijali ljude oko nje.

Stoga će Boaz krenuti, pošto za sada nije prvi koji ima pravo otkupa Elimelekova imanja i žena na njemu, da izbori to pravo (4,1-12). Pošto onaj koji je imao to pravo nije htio uzeti imanje zajedno sa Rutom Moapkom jer bi morao s njom *podizati potomstvo da se pokojniku sačuva ime na baštini* (4,5), Boaz je pred valjanim svjedocima na gradskim vratima (koja su funkcionirala kao svojevrsni administrativni punkt), javno obznanio da onda on prihvaća ostvariti svoje pravo i postati skrbnik nad Elimelekovom baštinom i Rutom Moapkom (4,9-12).

Tako je Boaz odlučio svoj život združiti sa Rutom i na određeni način se tješnje povezati i sa Noemi i njezinim imanjem. Prisutni svjedoci daju legitimitet ovom Boazovom činu i zaziva na njih blagoslov: *Sav narod koji se nalazio na vratima gradskim i starješine rekoše: "Svjedoci smo! Dao Gospodin da žena koja ulazi u dom tvoj bude kao Rahela i Lea, koje su obje podigle kuću Izraelovu! Obogati se u Efrati, a prodiči u Betlehemu! Neka tvoja kuća, po potomstvu koje će ti dati Gospodin od ove mlade žene, bude kao kuća Peresa, koga Judi rodi Tamara!* (4,11-12). Međutim, ovi događaji njihovog života nisu ostali samo njihova privatna uspomena, nego će se pomoću svoga djeteta ugraditi u rodoslovlje kralja Davida tj. postati Isusovi preci: *Boaz rodi Obeda, Obed rodi Jišaja, Jišaj Davida* (4,21; usp. Mt 1,5b-6a).

Kad promatramo Rutu, vjernu snahu, vidimo kako nam biblijski pisac provlači snažnu poruku: iako tuđinka, ta žena je srce otvorila za Gospodinov *hesed* – dobrotu, milost i vjernost. Onaj tko njime napuni svoje srce više ne može biti tuđinac – takav čovjek ispravno cijeni druge ljude i životne vrijednosti. Na njemu počiva Božja briga i blagoslov. I zbog toga može činiti velike stvari, stvarati neslućene visine zajedništva i drugima otvarati oči za dubine života i ljudskosti.

No, istovremeno, dok Ruta ostvaruje *hesed* prema ljudima s kojima živi i tako preporuča svoj životni okoliš, Gospodin je ne blagoslivlje samo u svakodnim relacijama. Ono što ona za sada ne vidi jest koliko će njezin mali, privatni život imati odraza na krupnom planu povijesti. Ona sada ne zna da se ugrađuje među direktne pretke kralja Davida i Isusa Krista! Koliko je velika ova žena, najbolje govori činjenica da je evanđelist Matej navodi kao jednu od jedine 4 žene koje spomenute imenom u Isusovom rodoslovlju (Mt 1,1-17). Tako Gospodin, u svojoj dobroti, od malih čini velike ljude – ljude koji u njegovim očima grade novi svijet. A veliko je samo ono što je u njegovim očima veliko.

